

Niilo Mäki INSTITUUTTI

**OPH: Hahmotusvaikeuksien päällekkäistyminen ja tuen
suunnittelu**

Sisältyökooste koulutuksen teoreettisesta perustasta

Niilo Mäki Instituutti

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

Sisältö

- Pohjustusta hahmottamisesta:
  - Diagnosoimisen merkitys
  - Visuo-spatiaaliset hahmotusvaikeudet
  - Hahmotushäiriöiden määritelmä
  - Hahmotusvaikeuksien tunnistaminen
- Hahmotusvaikeuksien päällekkäistyminen:
  - Mihin hahmottaminen vaikuttaa?
  - Mihin hahmottaminen kytkeytyy?
  - Spatiaalinen ahdistus

Diagnoosin merkitys

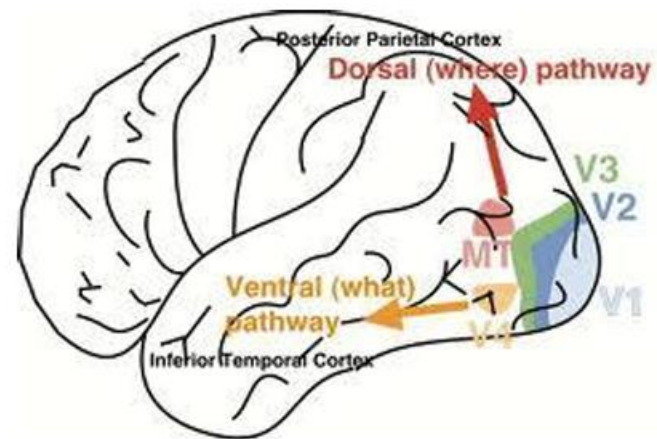
- Diagnoosit vaihtelevat ajan ja paikan mukaan ja niihin vaikuttavat tieteen asema ja kulloinkin vallitsevat selitysmallit.
- Käytössä olevilla diagnooseilla on erilaisia lääketieteellisiä, sosiaalisia ja taloudellisia seurauksia yksilölle.
- Diagnoosiin kategorioina voidaan liittää piirteitä, jotka lähtevät määrittelemään yksilöitä (leimautuminen).

(Jutel2009, Louhiala 2019)

Visuo-spatiaaliset hahmotusvaikeudet

- Kattokäsite vaikeuksille, jotka johtuvat aivojen poikkeuksellisesta tavasta käsitellä näönvaraista ja tilallista informaatiota ("mikä/mitä" ja "missä" -reitit).
- Kuvaa hahmottamiseen liittyviä vaikeuksia, joilla on eri tavoin merkitystä oppijoiden tiedonkäsittelyyn ja toimintakykyyn.
- Ei virallinen diagnoosi.
- Voi esiintyä erillisinä tai päällekkäistyä muiden oppimisvaikeuksien kanssa.

Hahmotushäiriöiden määritelmä

Hahmotushäiriöillä tarkoitetaan sellaisia ajattelutoimintojen vaikeuksia, joissa aistihavainnosta ei pystytä muodostamaan kohteen tunnistamisen, käsittelyn tai asioiden välisten sijainti-, etäisyys- tai liikesuhteiden ymmärtämisen kannalta mielekästä, toimintaa tukevaa mielikuvaa.

Hahmotusvaikeuksien tunnistaminen

- Arjen havainnot: missä oppiaineissa tai minkälaisissa tilanteissa vaikeuksia ilmenee?
- Nuoren oman kokemukset
- Lapsuuden kartoitus
- Hahmotusvaikeuksien kartoituslomake

HAHKU

NIMI: _____

HAHKU -Hahmotusvaikeuksien kartoitus

1. Minun on vaikea löytää tarvitsemaani tavaraa tai esinettä muiden joukosta.
2. Minun on vaikea seurata opetusta ja kopioida/kirjoittaa samalla vihkoon.
3. Minun on vaikea tunnistaa kasvoja tai kasvojen ilmeitä/eleitä.
4. Minun on vaikea kiinnittää huomiota yksityiskohtiin kuvissa tai ympäristössä.
5. Minun on vaikea löytää oikea kohta tehtävästä tai koepaperista.
6. Minun on vaikea tehdä palapelejä.
7. Minun on vaikea ikinä yhtä suuria osiin (esim. pöytä, kakkua)

Mihin hahmottaminen vaikuttaa?

Oppiminen	Toimintakyky
Arki ja arjen hallinta	Itsetunto, minäkäsitys

Mihin hahmottaminen kytkeytyy?

- **Työmuisti:** Kapea työmuisti voi vaikuttaa hahmottamiseen.
- **Matematiikan oppiminen ja oppimisvaikeudet:** Spatiaalisten taitojen ja matematiikan oppimisen ja ymmärtämisen välillä on huomattu selkeä yhteys.
- **Toiminnanohjaus:** Ulospäin toiminnanohjauksen pulmat ja hahmotusvaikeudet voivat näyttäytyä samoin tavoin. Toiminnanohjauksen tukeminen on yksi tapa hahmotusvaikeuksien tukemisessa
- **ADHD:** Käytännön kokemusten mukaan hahmotusvaikeudet päällekkäistyvät monilla ADHD:n kanssa.
- **Tarkkaavaisuus:** Havaitseminen ja toiminnan välillä on yhteys. Jotta voidaan hahmottaa, täytyy ensin havaita ja huomata. Tämä vaatii tarkkaavuuden suuntaamista, ylläpitämistä ja jakamista.

Mihin hahmottaminen kytkeytyy?

- **Autismikirjo:** Autismikirjoon on arveltu liittyvän keskimääräistä tavallista paremmat visuo-spatiaaliset taidot, yksilölliset erot ovat kuitenkin huomattavia, joten ei voida yleistää, että autismikirjoon liittyisi aina keskimääräistä paremmat visuo-spatiaaliset taidot. (Muth, Hönekopp & Falter 2014)
- **Lukeminen ja kirjoittaminen:** Lapset, joilla on lukivaikeuksia erosivat visuaalisen ja spatiaalisen huomiokyvyn suhteen verrattuna tyypillisiin lukijoihin. (Franceschini, Bertoni, Puccio, Gori, Termine & Facoetti 2002)
- **Mielikuvien muodostaminen:** Hahmottamisvaikeuksissa haastavaa luoda erilaisia toimintaa tukevia mielikuvia, esim. mielikuva omasta olohuoneesta tai reitistä lähikauppaan.
- **Motoriikka ja havaintomotoriikka:** Motorisen kehityksen haasteisiin saattaa liittyä kehityksellisiä hahmottamisen vaikeuksia. Havaintomotoriset taidot ovat muiden motoristen taitojen oppimisen perusta.

Spatiaalinen ahdistus

- Pelko, joka liittyy hahmottamista vaativiin tilanteisiin.
- Voi ilmetä kehollisina jännitysoireina, kuten hikoiluna, käsien tärisemisenä tai sydämen hakkaamisena.
- Voi liittyä myös epäonnistumisen ja tilanteen hallinnan menettämisen pelkoa sekä häpeän tunnetta ja tarvetta peitellä vaikeuksia muilta ihmisiltä.
- Yksilö alkaa todennäköisesti vältellä ahdistavia tilanteita, minkä seurauksena tilanteissa tarvittavat taidot eivät pääse kehittymään, ja ahdistus lisääntyy → elämänpiiri voi kapeutua.

